

Автор цих рядків стверджує, що Ольга Захарівна Гузар була люблячою матір'ю і вірною дружиною, гарячою українською патріоткою і високоморальною громадянкою. Її любили і глибоко поважали усі, хто знав. Вона, звичайно, симпатизувала ОУН, але її членом не була. До неї люди йшли як до відомої діячки жіночого руху, як до журналістки, яка відгукувалася на всі болючі проблеми суспільства і окремих громадян.

Як румунські, так і радянські репресивні органи вчинили щодо Ольги Захарівни Гузар злочинну несправедливість. Але якщо румунські владні органи тримали її у в'язниці близько двох років і випустили на волю живою, то радянські "правоборці" загнали 57-літню жінку на той світ за 6 місяців і 6 днів.

Головною провиною перед радянською владою енкадебістські службісти порахували її участь у „Жіночій громаді”, короткочасне головування в цьому товаристві, участь у жіночому конгресі національних меншин у Бухаресті в 1925 році. Все це відбувалося тоді, коли радянською владою на Буковині ще й не пахло. У ті роки не тільки Буковина, а й Галичина, Закарпаття, Львів і Варшава, Берлін, Відень і Прага – весь світ пишався Ольгою Захарівною Гузар як самовідданим борцем за громадянські і політичні права жінок усіх національностей. В Радянському Союзі з жінки-патріотки зробили злочинця і нещадно замордували у в'язниці. Не пошкодували вони і її сина Ростислава, якого в 1941 р. завербували у свою агентуру, а 28 листопада 1944-го військовий трибунал військ НКВС Чернівецької області засудив юнака до 20 років позбавлення волі у виправно-трудовах таборах НКВС СРСР, де він і помер 10 вересня 1945 року¹⁶. Вони ж штовхнули на самогубство чоловіка Ольги Захарівни – відомого у Чернівцях лікаря Володимира Євгеновича Гузара. Так нещадно була знищена прекрасна, високопатріотична українська родина.

Чернівецька обласна прокуратура 17 квітня 1991 р. реабілітувала Ольгу Захарівну Гузар за відсутністю у її діях складу злочину, а 17 липня 1991 р. реабілітовано і її сина Ростислава Володимировича Гузара, 1921 року народження. Але прокуратура не винесла свого рішення щодо тих злочинців, які глумилися над ними, звели їх в могилу. Ми в цій статті назвали імена творців цього непростимого злочину. Хай над ними відбудеться хоч наш людський суд, якщо нинішня українська юстиція така сліпа, глуха, бездушна і недєздатна щодо злочинців, які безкарно тисячами і мільйонами зводили чесних і гордих, сміливих і мужніх захисників українського народу в могили. Подумаймо над цим, шановний читачу!

¹ ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 5.

² ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 2.

³ ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 11, 12.

⁴ ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 12.

⁵ ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 12.

⁶ Як з'ясовано значно пізніше, убивство Миколи Стіборського і Омеляна Сеника-Гребівського вчинили не бандерівці, а провокатор НКДБ Кіндрат Полуведько, який прикрився документами Степана Козія // Іванишин П. Олег Ольжич – герольд нескореного покоління. – Дрогобич: Відродження, 1996. – с. 191

⁷ ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 18, 19.

⁸ ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 21.

⁹ ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 26.

¹⁰ ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 38.

¹¹ ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 40.

¹² ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 22–24.

¹³ ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 26.

¹⁴ ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 47.

¹⁵ ДА СБУ ЧО. – Спр. П–1615. – Арк. 47.

¹⁶ ДА СБУ ЧО. – Спр. П–5078. – Арк. 54–61.

Summary

Volodymyr Pidlubnyi
(Chernivtsi)

Olga Zakharivna Huzar – outstanding member of women's movement in Bukovyna (1888 – 22.05.1945)

The article deals with the tragic fate of Chernivtsi family of Huzar, particularly about mother of the family Olha Zakharivna Pavliukh-Huzar, outstanding member of national liberating and women's movement in Bukovyna in 1910-1940, tortured to death by NKDB in Chernivtsi jail in 1945.

УДК: 94(477.85)„19”:364.694-787.4

Лілія Дробіна
(Чернівці)

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНВАЛІДІВ ЯК ВИД РОБОТИ ОРГАНІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУКОВИНИ У ПОВОЄННІ РОКИ

В статті йдеться про труднощі і певні досягнення соціальної сфери Буковини на шляху працевлаштування інвалідів війни 1941-1945 рр.

Ключові слова: обласоюзабез, облкоопінспілка, працевлаштування, інваліди, артілі.

1944 р. увійшов в історію України як період остаточного звільнення її західного регіону від німецько-фашистських загарбників та утвердження тут радянської влади. І хоча війна закінчилася 9 травня 1945 р., проте радянському режимові було ще далеко до повного контролю над сільськими регіонами західних областей України. Перехід до мирного життя набув затяжного характеру, досить повільно зводилась на ноги економіка.

Буковина перебувала під радянською владою в 1940-41 рр. короткий період часу. Повернення Червоної армії тепер оцінювалось по-іншому, але буковинці опинилися у становищі, коли вони могли лише реагувати на події, а не впливати на них. Протягом багатьох десятиліть історики показували тільки суспільно-політичну сторону життя, а соціальну було прийнято обходити. Науковці сьогодні вивчають питання „радянзації” з іншої точки зору. Історію Західної України досліджують Б.О.Ярош¹, М.В.Коваль², а Буковини – В.М.Ботушанський³, І.В.Мусієнко⁴, В.Ф.Холодницький⁵.

Матеріально-побутове становище населення краю у повоєнні роки залишалось вкрай незадовільним. Велика маса соціально незахищених верств населення, в тому числі й інвалідів, опинились поза межею бідності, не вистачало елементарних засобів для проживання. Мета даної статті – показати процес працевлаштування інвалідів німецько-радянської війни на основі фондів державного архіву Чернівецької області.

Вже в березні 1944 р. на основі рішення Чернівецького облвиконкому відновив свою діяльність обласний відділ соціального забезпечення (облсоцзабез), який, керуючись різними постановами Народного комісаріату соціального забезпечення УРСР (з 1946 р. – Міністерство соціального забезпечення), намагався покращити матеріальне становище населення. У всіх цих постановах наголошувалося на першочерговому облаштуванні захисників Вітчизни. Тому-то найбільша увага зверталась на групу тих, хто постраждав у боротьбі з фашистськими окупантами, зазнали різної форми каліцтва і стали інвалідами.

Облік інвалідів органами соцзабезу проводився постійно. Основна їх частина прийшли із госпіталів і лікарень роздіті, роззуті. Для забезпечення їх життєдіяльності потрібно було віднайти кошти. Існували два шляхи: перший – держава виплачує грошову компенсацію як допомогу на облаштування, лікування; другий – прилучати інвалідів до виробничої діяльності.

Багато хто з них саме через відсутність одягу і взуття не могли працювати. В області станом на 1945 р. стояло на обліку в органах соцзабезу інвалідів Великої Вітчизняної війни 685 чол., а працювало і того менше – 408⁶. Та вже через кілька років кількість суттєво змінилась, досягнувши позначки майже 7 тис.чол. (Див.табл.1). Таке збільшення числа інвалідів пояснювалось більш повним їх обліком по населених пунктах Чернівецької області та прибуття частини з них за направленням партійних і радянських органів на керівні посади різних рівнів. Щоб виплачувати всім допомогу катастрофічно не вистачало коштів. Адже, інваліди Великої Вітчизняної війни отримували порівняно значну державну матеріальну допомогу, яка виражалася сумою: в 1950 р. – 77 тис. крб., а в 1951 – 180 тис. крб.⁷. В основному,

відділами соцзабезу області виплачено пенсій і допомог: в 1949 р. – 5,6 млн.крб.⁸, в 1950 р. – 5,1 млн.крб.⁹.

Таблиця 1

**Працевлаштування інвалідів
Великої Вітчизняної війни Чернівецької обл.
у 1948-1952 рр.**

№	Інвалідів	1948 р. ¹⁰	1949 р.	1950 р. ¹¹	1951 р. ¹²	1952 р. ¹³
	всього чол.	6953	6930	6927	6702	6663
1.	працевлаштовано	6707	6713	6704	6502	6366
2.	не працевлаштовано	246	217	209	200	297
3.	% працевлаштування	96,5	96,7	96,8	98,2	95

Питанням працевлаштування інвалідів, вказувалось в різноманітних звітах, займався не тільки Чернівецький обласний відділ соціального забезпечення і створений при Чернівецькому облвиконкомі відділ державного забезпечення і матеріально-побутового облаштування сімей військовослужбовців, а й „громадськість, комсомольські, профспілкові і господарські організації, позаштатні інспектори, постійнодіючі побутові комісії, до складу яких входять члени сімей військовослужбовців”¹⁴. Але насправді вся робота лягла на плечі соціальних органів, а інші тільки звітували про нібито виконану роботу.

Для працевлаштування непрацюючих інвалідів були проведені такі заходи: „Всі непрацюючі інваліди були викликані в міський відділ соцзабезу, проведені з ними бесіди і встановлено бажання й здатність інваліда до працевлаштування, складені списки непрацюючих інвалідів. З цією метою всі районні відділи соцзабезу здійснили перевірку організацій, підприємств, артілей, колгоспів для встановлення кількості вакантних місць”¹⁵.

Більшість інвалідів до війни не мали спеціальності, тому щоб працевлаштуватися необхідно було отримати професію. В 1949 р. у зв’язку з завершенням суцільної колективізації праця селян області набуває певної спеціалізації, з’явилась необхідність у відповідних спеціалістах. Для цього створювались курси: колгоспних рахівників, бригадирів, пасічників, садівників, трактористів. Направлення на курси були в основному добровільні і безплатні. Але не всі, починаючи навчання, могли його завершити. Причини були як суб’єктивного характеру – не вистачало знань, так і об’єктивного – не було коштів для проживання. Для навчання в 1949 р. асигновано коштів у сумі

100 тис. крб., а використано 69,2¹⁶. Неповне використання коштів на навчання пояснювалося тим, що облсоцзабез оплачував тільки вартість навчання, крім стипендії, без якої значна частина інвалідів не мала можливості вчитися. Та згодом і цей момент набув уточнення: облсоцзабез міг оплачувати навчання тільки інвалідам I і II груп, а навчання в основному потребували інваліди III групи.¹⁷ Тож кількість тих, хто міг отримати спеціальність скорочувалась. Зменшувались відповідно і кошти. Так, у 1950 р. ця сума становила 78 тис.крб., використано 77.832 крб. (99,8%).¹⁸

У 1949 р. розпочали навчання з метою здобуття різних спеціальностей – 228 інвалідів, у тому числі 218 інвалідів Великої Вітчизняної війни: курсовим навчанням – 35 чол., виробничим – 46, в профшколах МСЗ УРСР – 7, у вищих і середніх навчальних закладах – 140 чол.¹⁹. Станом на кінець 1949 р. навчено 182 інваліди, в т.ч. 169 інвалідів Великої Вітчизняної війни, з них курсовим навчанням – 57 чол., виробничим навчанням – 35 чол., в профшколах – 12 чол., у вищих і середніх навчальних закладах – 65 чол.²⁰ На курсах отримували як масові професії: швець, кравець, столяр, бухгалтер, шофер, пасічник, так і ті, потреба у яких була меншою: годинниковий майстер, телефоніст, фотограф, кіномеханік, тракторист, агроном, зоотехнік, ветфельдшер.

Для вирішення питання працевлаштування інвалідів необхідна була організація, яка б вишукувала і надавала робочі місця, Так повернулись знову до ідеї створення артілей. До початку війни в області існувало 25 артілей, з них 18 зафіксовано у Чернівцях, а 7 – у районних центрах (Путила, Кіцмань, Хотин, Вашківці, Заставна, Вижниця, Глибока) з кількістю працюючих 1221 чол.²¹ Та багато з них в період евакуації були закриті, розкомплектовані і до того ще й розграбовані при відступі румунськими військами. Необхідно було розпочинати все спочатку.

Артілі інвалідів об'єдналися в обласну кооперативну організацію інвалідів – облкоопінспілка, в якій в 1945 р. були вже зафіксовані артілі – „Картонажник” з кількістю 135 чол., „Вільна праця” – 112²². Продовжувалося створення нових артілей: „Коопінторг”, „Червона Буковина”, „Соц.труд”, „Більшовик”, „Велика праця”, „Воля”, „Харчовик”, „Вільна Буковина”, „Шлях до комунізму”, до яких в 1950 р. входили 1126 чол., а кількість інвалідів становила тільки 401 чол.²³

Основним місцем працевлаштування інвалідів після навчання були не тільки артілі облкоопінспілки, але й різні галузі народного господарства (Див. табл.2).

Питання про працевлаштування інвалідів ускладнювалося тим, що в районах Чернівецької обл. майже не було промисловості, населення в основному було малописьменним і займалося переважно сільським господарством. Проте навіть існую-

Таблиця 2

Співвідношення місць працевлаштування інвалідів Чернівецької обл. у 1949-1951 рр. (у %)

Галузь господарства	1949 р. ²⁴	1950 р. ²⁵	1951р. ²⁶
1. Держпромисловість і промкооперація	6,8	11,4	13,8
2. Кооперація інвалідів	5,4	7,8	8,1
3. Заклади і організації	14,7	18,3	20,1
4. Сільське господарство	70,4	57,9	56,1
5. Навчаються	2,7	4,6	2,4

чі пивоварний і спиртзавод вимагали трудомістких робіт, великої фізичної енергії²⁷. Тому-то більшість інвалідів, пристосувавшись до умов сільської місцевості, продовжували працювати в сільському господарстві, але з кожним роком так званих „одноосібників” ставало менше. Колгоспна система поглинула в себе трудове селянство.

Проте саме завдяки облсоцзабезу інваліди знаходили своє місце. Так, інвалід Великої Вітчизняної війни П гр. Манюк Г.Г. (Заставнівський р-н), закінчивши річну Мукачівську профшколу-інтернат, отримав спеціальність кравця, згодом став завідувачим швейної майстерні артілі „Червона Буковина” Заставнівського р-ну²⁸.

Заробітна плата в облкоопінспілці в середньому складала – 250-300 крб. в місяць²⁹. Хоча в окремих цехах артілей заробітна плата інвалідів була зовсім низькою. Так, в артілі „Картонажник” годинникові майстри отримували по 120-150 крб. в місяць, в „Коопінторг” торгові працівники – по 100-120 крб., у артілі „Вільна Буковина” в окремих цехах інваліди-шевці – по 80-100 крб.³⁰ Інші мали більш високий заробіток. Так, інвалід Великої Вітчизняної війни III гр. швець Ревенков у артілі „Вільна Буковина” отримував 200-250 крб.³¹

Радянська система досить часто асоціюється з терміном „державний план”, не обійшлись без нього і органи облсоцзабезу. На кожний рік складався план, відповідно щороку звітували про його виконання. Наприклад, державний план працевлаштування інвалідів Великої Вітчизняної війни підприємствами, організаціями чи установами в 1949 р. був виконаний на 131,6%. За планом необхідно було працевлаштувати 120 інвалідів Великої Вітчизняної війни, а було працевлаштовано 158³². За 1950 р. план виконано на 128%: при плані 138 чол., працевлаштовано 162 чол.³³

План був як загальний, так і окремо по організаціях: облкоопінспілка, облпромрада і обллегпром облспоживспілка, облторгвідділ, облоно та інші. Так, план з працевлаштування інвалідів Великої Вітчизняної війни по облкоопінспілці на

1949 р. становив 88 чол., в тому числі інвалідів з важкими формами каліцтва – 4 чол. (без 2-х ніг – 3 чол, сліпих на обидва ока – 1 чол.), а було працевлаштовано лише 55 інвалідів Великої Вітчизняної війни (68%). З числа інвалідів з важкими формами каліцтва не було працевлаштовано жодної людини³⁴. В 1950 р. облкоопінспілка виконала державний план працевлаштування інвалідів Великої Вітчизняної війни 35 чол. на 100%³⁵.

Факт невиконання державного плану працевлаштування інвалідів в 1949 р. свідчить про те, що облкоопінспілка зовсім не займалася питанням працевлаштування інвалідів. У більшості артілей не були створені відповідні виробничі і матеріально-побутові умови працюючим інвалідам. Робочі пристосування для працевлаштування інвалідів Великої Вітчизняної війни з важкими формами каліцтва в артілях облкоопінспілки здійснювалися погано, в результаті чого інваліди не могли бути працевлаштовані. В 1950 р. в артілі „Вільна Буковина” тільки 3 інваліди з дефектами кінцівок працювали з пристосуваннями, в артілі „Соціалістический труд” інвалід без 1 руки працював на фанговій машині зі спеціальним пристосуванням, в артілі „Більшовик” інвалід без обох ніг працював слюсарем зі спеціальним пристосуванням (кріслом)³⁶ Всього в 1952 р. користувалися робочими пристосуваннями лише 12 інвалідів³⁷.

Погане забезпечення сировиною, матеріалами приводило до простою артілей протягом кількох місяців. З цієї причини в 1949 р. в артілі „Харчовик” кондитерський цех не працював 4 місяці, і інваліди не отримували зарплату. Часті перебої в постачанні сировини і матеріалів бували і й шевському цеху артілі „Вільна Буковина”, в результаті чого інваліди отримували лише по 100-150 крб. в місяць³⁸. Через такі умови в облкоопінспілці в 1949 р. була велика плінність інвалідів, а саме: з працевлаштованих в 1949 р. 283 інвалідів ВВв вибуло за цей же період 228 інвалідів.³⁹

Великим гальмом у питаннях працевлаштування інвалідів Великої Вітчизняної війни був той факт, що керівники окремих організацій і підприємств формально ставилися до цього питання і незаконно відмовляли. Так, обласне управління ринками відмовило інвалідам Чеховському, Абламському, Возному, направлених облсоцзабезом на вакантні посади, зважаючи на те, що із загальної кількості працюючих 106 чол. в управлінні ринками інвалідів працювало всього 5 чол. Міськуправління і міськжитлоуправління систематично відмовляли в прийомі на роботу інвалідів, направлених обласним і міським соцзабезами на вакантні посади – управдомами, бухгалтерами і т.д.⁴⁰.

Про факти незаконних відмов інвалідам з боку означених організацій облсоцзабез повідомляв міськвиконкому, міськкому КП(б)У і міському прокурору для вжиття заходів щодо керівників, які не виконували постанову партії і керівництва, але

ніяких заходів ними не було вжито. Міськпрокурор Сингаївський повідомив, приміром, що прокуратура такими справами не займається.⁴¹

Досить значна частина непрацюючих інвалідів Великої Вітчизняної війни I і II груп інвалідності за висновками лікарсько-трудової експертної комісії (ЛТЕК) працювати не могли. Навіть погодні умови мали вплив на частку працевлаштування. Через дощову осінь 1952 р. інваліди хворі туберкульозом легень отримали загострення і частина з них залишили роботу. В порівнянні з 1951 р. працевлаштування інвалідів, хворих туберкульозом, знизилось на 6,9%⁴². Але в основному інваліди залишали артілі кооперацій інвалідів через низькі заробітки⁴³.

Серйозної уваги потребувало працевлаштування інвалідів Великої Вітчизняної війни з важкими формами каліцтва, адже їх необхідно було забезпечити так званими „сидячими” професіями. Прикладом такого працевлаштування інвалідів I групи з ампутацією обох нижніх кінцівок, які до інвалідності не мали ніякої професії, було працевлаштовано в сільському господарстві за отриманою спеціальністю: Дорійчука М.В. – бухгалтером в колгоспі „Радянське село” Заставнівського р-ну з окладом 510 крб. в місяць⁴⁴, Пазюка – зав.овочевим складом райспоживспілки (Заставнівського р-ну) з окладом 510 крб. в місяць⁴⁵, Зайкін В.О. – диспетчером автотранспортної контори (Хотинського р-ну) з окладом 600 крб.⁴⁶

Органи соцзабезу, звітуючи, намагались показати покращення матеріального стану інвалідів завдяки їх працевлаштуванню, тому виділяли графи різної кваліфікації з відповідною заробітною платою: з підвищеною – 500-700 крб.⁴⁷, пониженою – 220-300 крб., і довоєнною кваліфікацією – 450-500 крб.⁴⁸ (Див. табл. 3) Так, інвалід Великої Вітчизняної війни III гр. Сіваков Ф.В. (Чернівецький р-н) закінчив у 1951 р. курси бухгалтерів і працював головним бухгалтером укрупненого колгоспу ім.Шевченка з окладом 800 крб.; інвалід ВВв II гр. Коленін А.А. (Глибоцький р-н) закінчив учительський інститут і працював вчителем з окладом 700-800 крб. в місяць⁴⁹.

Можна навести і ще прикладів вдалого працевлаштування: інвалід ВВв II гр. Коваленко В.В. до інвалідності був слюсарем з окладом 475 крб. в місяць. Після поранення працював кабельником котельного цеху на цукровому заводі „Хрещетик” Заставнівського р-ну з окладом 400 крб., у вересні 1950 р. був переведений на посаду теплотехніка котельного цеху цього ж заводу з окладом 940 крб.⁵⁰ Інвалід Великої Вітчизняної війни III гр. Барабанов (Сторожинецький р-н) працював механіком кінотеатру з окладом 500 крб., висунутий на посаду директора кінотеатру з окладом 790 крб. Інвалід II гр. Кричук (Кіцманський р-н) не мав спеціальності, закінчив курси бухгалтерів і працював бухгалтером сільпо з окладом 500 крб.⁵¹

Таблиця 3

Кваліфікаційне працевлаштування (чол.)

№	Працевлаштування	1948 р. ⁵²	1949 р.	1950 р. ⁵³	1951 р. ⁵⁴	1952 р. ⁵⁵
1.	працевлаштовано	6707	6713	6704	6502	6366
2.	працевлаштовано у %	96,5	96,7	96,8	98,2	95
3.	з підвищеною кваліфікацією	184		611	415	596
4.	з пониженою кваліфікацією	111		57	55	50
5.	з довосною кваліфікацією	6412		6036	6052	5720

Отже, перед владою стояло завдання захистити означений контингент соціально незахищених верств населення. Відповідно до тодішньої соціальної політики обмежених можливостей державні органи і кооперативні об'єднання різними засобами намагались допомогти інвалідам вижити у той важкий час.

¹ Ярош Б.О. Тоталітарний режим на західноукраїнських землях 30 – 50-ті роки ХХ століття. – Луцьк: Надстир'я, 1995. – 176 с.

² Коваль М.В. Україна в Другій світовій війні і Великій Вітчизняній війні (1939-1945 рр.) // Україна кризь віки. – К.: Вид.Дім „Альтернативи”, 1999. – Т.12. – 336 с.

³ Ботушанський В.М. Штрихи до європейської економічної інтеграції Буковини (До 600-річчя заснування і діяльності Чернівецького цукрового заводу) // Питання історії України. Зб. наук. статей. – Чернівці: Золоті литаври, 2002. – Т.5. – С.164-182; Його ж. З історії розвитку пивоварної промисловості м.Чернівців (кінець ХVІІІ – кінець ХХ ст.) // Питання історії України. Зб. наук. статей. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – Т.9. – С.132-138.

⁴ Мусієнко І.В. Політичні репресії комуністичного режиму на Північній Буковині й Хотинщині в 40 - 50-х рр. ХХ ст. 2005 года. / Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 – Чернів. нац. ун-т ім Ю.Федьковича. – Чернівці, 2005. – 20 с.

⁵ Холодницький В.Ф. Становлення радянських адміністративних органів влади на території Північної Буковини та Північної Бессарабії // Міжнародний Науковий Конгрес „Українська історична наука на порозі ХХІ століття”. Чернівці, 16-18 травня 2000 р. Доповіді та повідомлення / Українське історичне товариство, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Відповідальні редактори: Л.Винар, Ю.Макар. – Чернівці: Рута, 2001. – Т.1. – С.401-411.

⁶ Державний архів Чернівецької області (Далі – ДАЧО). – Ф.Р-3. – Оп.2 – Спр.784 – Арк.22.

⁷ Ф.Р-3. – Оп.2. – Спр.1146. – Арк.23

⁸ Ф. Р-15. – Оп.4. – Спр.4А. – Арк.8

⁹ Ф. Р-15. – Оп.4. – Спр.8. – Арк.3

¹⁰ Ф. Р-15. – Оп.4. – Спр.4А. – Арк.18.

¹¹ Ф.Р-3. – Оп.2. – Спр.1146. – Арк.21.

¹² Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.176. – Арк.19.

¹³ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.177. – Арк.17.

¹⁴ Ф.Р-3. – Оп.2 – Спр.784 – Арк.3.

¹⁵ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.4 Б. – Арк.5.

¹⁶ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.4А. – Арк.19.

¹⁷ Там само. – Арк.28.

¹⁸ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.8. – Арк.27-28.

¹⁹ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.4 Б. – Арк.6.

²⁰ Та само. – Арк.5

²¹ Ф Р-15. – Оп.1.– Спр.39. – Арк.99.

²² Ф.Р-3. – Оп.2 – Спр.431 – Арк.54.

²³ Ф. Р-15. – Оп.4. – Спр.8. – Арк.29.

²⁴ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.4А. – Арк.19.

²⁵ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.8. – Арк.25.

²⁶ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.176. – Арк.18.

²⁷ Ф. Р-15. – Оп.4. – Спр.1в. – Арк.20

²⁸ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.4Б. – Арк.6.

²⁹ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.8. – Арк.29

³⁰ Там само. – Арк.30.

³¹ Там само. – Арк.31.

³² Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.4 Б. – Арк.7.

³³ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.8. – Арк.29.

³⁴ Ф.Р-3. – Оп.2. – Спр.1145. – Арк.9.

³⁵ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.8. – Арк.29.

³⁶ Там само. – Арк.30

³⁷ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.177. – Арк.19.

³⁸ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.4 Б. – Арк.7.

³⁹ Ф.Р-3. – Оп.2. – Спр.1145. – Арк.9.

⁴⁰ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.4 Б. – Арк.8.

⁴¹ Там само.

⁴² Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.176. – Арк.18.

⁴³ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.8. – Арк.25.

⁴⁴ Ф.Р-3. – Оп.2. – Спр.1146. – Арк.22.

⁴⁵ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.4 Б. – Арк.6.

⁴⁶ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.176. – Арк.19.

⁴⁷ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.8. – Арк.26.

⁴⁸ Ф.Р-3. – Оп.2. – Спр.1146. – Арк.22.

⁴⁹ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.176. – Арк.19.

⁵⁰ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.8. – Арк.27.

⁵¹ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.4А. – Арк.20.

⁵² Там само. – Арк.18.

⁵³ Ф.Р-3. – Оп.2. – Спр.1146. – Арк.21.

⁵⁴ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.176. – Арк.19.

⁵⁵ Ф.Р-15. – Оп.4. – Спр.177. – Арк.17.

Summary

*Drobina Liliia
(Chernivtsi)*

**Employment of the Disabled as the Kind
of Bukovyna Social Maintenance Authority Work
in the Post-War Period**

The article deals with the difficulties and certain achievements in Bukovyna social sphere on the way of employment of the war invalids of 1941-1945.